

5641

Հայկական ԽՍՀ—Армянская ССР

Ա. Ա. Սպենդիարյանի անվան ՈՊԵՐԱՅԻ ՅԵՎ ԲԱԼԵՏԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЕТА им. А. А. Спендиарова

ԲԱԽՉԻՍԱՐԱՅԻ ՀԱՏՐՎԱՆԸ

БАХЧИСАРАЙСКИЙ
ФОНТАН

782
Ո-57

ՅԵՐԵՎԱՆ

1989

ЕРЕВАН

25 OCT 2010

782
0-57

Բ. Վ. ԱՍԱՖԵՅԵՎ

ԲԱԽՉԻՍԱՐԱՅԻ ԶԱՏՐՎԱՆԸ

Բալետ 4 Գործողությամբ ըստ Ա. Ս. ՊՈՒՇԿԻՆԻ
Լիբրետտո Ն. Դ. ՎՈԼԿՈՎԻ

Б. В. АСАФЬЕВ

БАХЧИСАРАЙСКИЙ ФОНТАН

Балет в 4-х действиях по А. С. ПУШКИНУ
Либретто Н. Д. ВОЛКОВА

5641

9190
39

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

Իշխան Ազամ Պոտոցկի
Մարիա, նրա դուստրը
Վաղլավ, յերիտասարդ աղնվական
Դյոյակի կառավարիչ
Պահակի պետ
Լրտես

FULLER

Քերիմ Գիրեյ, Ղրիմի էսան
Զարեմա, նրա սիրելի կինը
Պանի II կինը
Նուրուլի, զորավար
Ներքինի

Մարիայի ապաստուհին

Լեհական պաներ, պանուհներ, պաների տղաներ, յերեխաներ, թուրքեր, Գիրեյի կանայք, ստրկուհիներ:

ԲԱԼԵՏԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

«Բնության սիրելի պարզեցմբը
Նա արվեստով եր զարդարում,
Ընտանեկան խրախճանքները
Դյուրթական տավիղով կենդանացնում.
Մեծամեծներն ու հարուստները
Մարիայի ձեռքն եյին խնդրում,
Յեւ ըզգժաթիւ յերիտասարդներ
Տառապում եյին նրա սիրուց գաղտնի»:

(Ա. ՊՈՒՇԿԻՆ)

Անսպասելի կերպով ընդհատվում է այդ իդիլիական կյանքը:

«... Անհամար թաթարներ
Գետի նման տեղացին Լեհաստան:
Վոչ այնքան սոսկալի արագությամբ
Հունձը լափվում է հրդեհից»:

(Ա. ՊՈՒՇԿԻՆ)

Դիրեյը գերի յե առնում Մարիային:

Գործողությունը տեղի յե ունենում լեհական դղյակի հին պուրակում:
Հեռվից լսվում են յերաժշտության հնչյունները: Պուրակում վոչ վոք չկա:
Յերեմում են Մարիան և նրա վրա սիրահարված Վաքլավը: Լիրիկական
դուետում նրանք արտահայտում են իրար իրենց զգացմունքները: Մտնում
են ծառաները կառավարչի գլխավորությամբ, վորոնք հրապարակ են պա-
տրաստում՝ հյուրերին դիմավորելու համար:

Դղյակին գաղտագողի մոտենում է թաթար-լրտեսը և նորից անհայտա-
նում: Հայտնվում է պահակների պետը: Պահակները բերում են բռնված լըր-
տեսին: Դղյակի կառավարչի և պահակապետի մեջ տեղի յե ունենում կար-
ճատեմ միմիկական խոսակցություն, վորի իմաստն այս է. «Ի՞նչ պարա-
հանդեսների ժամանակ է այժմ, յերը չորս կողմն անհանգիստ է, մոտենում
են թաթարները: Ո՞վ գիտե, գուցե տափաստանային հյուրերն այստեղ ել
զան հանկարծ»:

Պահակները տանում են գերիին»:

Պորոնեղի հնչյունների տակ դղյակից պուրակն են դուրս գալիս հյու-
րերը: Առաջին զույգը կազմում են դղյակի տեր՝ ԱԼԲԵՆ և իշխան Ադամ
Պոտոցկին և իր աղջիկ Մարիան:

Յերը պորոնեղը վերջանում է, Ադամը թողնում է Մարիային, վոր գնա
յերիտասարդների մոտ: Ուրախությունը համակում է թե ծերերին և թե
յերիտասարդներին, վորոնք տաքացած պարում են իրենց սիրելի «Կրակով-
յակը»: Ահա խմբից առաջ են անցնում չորս կավալերներ, — յերկու յերիտա-
սարդ և յերկու հասակավոր մարդիկ: Նրանք պարում են, մրցելով ճարպը-
կության և զոչադության մեջ: Կանանցից չորս հոգի կարծես հաշտեցնում
են նրանց, տալով պատշաճ գնահատական յուրաքանչյուր հասակին: Սկըս-
վում է մեծ դուետ Մարիայի և Վաքլավի մեջ, վորը վերածվում է սիրո
խոստովանության: Ծերունի հայրը հիանում է այդ զույգի շարժվածքներով
և հայտարարում է հյուրերին նրանց նշանադրության մասին: Ընդհանուր
հրճվանքը համակում է ամենքին, բայց այդ հրճվանքն ընդհատվում է սոս-
կալի լուրով. «Թաթարները շրջապատել են դղյակը»:

Կովի մեջ սպանվում է ծերունի Ադամը, դղյակն այրվում է:

Մարիան և Վաքլավը ուզում են փախչելով աղատվել, սակայն անեղ
Դիրեյ-խանը կտրում է նրանց ճանապարհը: Հուսահատության մեջ Վաքլա-
վը թափով հարձակվում է Դիրեյի վրա, բայց վայր է ընկնում նրա դա-
շույնի հարվածից: Դիրեյը տեսնում է Մարիային, վորի գեղեցկությունը
զմայլեցնում է նրան:

Դիրեյը գերի յե վերցնում նրան:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Միատեսակ և յուրաքանչյուր ուրը,
Յեւ դանդաղ են ընթանում ժամերը:
Հարեմում մոլությունն է իշխում.
Հազիվ է այնտեղ զվարճություն լինում:
Յերիտասարդ կանայք մի կերպ
ցանկանալով խաբել իրենց սրտերը,
Փոխում են շքեղ զարդարանքները,
Խաղում են, զրուցում,
Կամ կայառու ջրերի աղմկի տակ,
Նրանց փայլուն շեթերի վրա՝
Խտատերեմ սոսու շվաքի տակ՝
Զբոսնում են թեթեմաշարժ խմբերով»:

(Ա. ՊՈՒՇԿԻՆ)

Հարեմի ներսի բազն է, վորտեղ սկսում են իրենց ուրը Դիրեյի կա-
նայք: Տեղի յեն ունենում անհոգ կատակներ և զվարճություններ:

Ծերունի ներքինին հսկում է նրանց:

Ի՞նչ հետո գալիս է Դիրեյի սիրած կինը՝ Զարեման — «Սիրո աստղը,
հարեմի զարդը» (Պուշկին): Նորից սկսվում են զվարճալիքները, պարերը,
վորոնք ընդհատվում են թաթարական մարշի հնչյուններից:

Այդ Դիրեյն և վերադառնում արշավանքից: Զարեման դիմավորում է
նրան պարով, սակայն խանի միտքն զբաղված է Մարիայով. նա մտացրիվ
հետեմում է վրացի-գեղեցկուհու պարին: Կանայք փափսում են իրար ախան-
ջի, տարակուսանքի մեջ են: Բայց ամեն ինչ պարզվում է, յերը բեմի

БАХЧИСАРАЙСКИЙ ФОНТАН

Балет в 4-х действиях по А. С. Пушкину

Либретто Н. Д. ВОЛКОВА

Музыка Б. В. АСАФЬЕВА

ДЕЙСТВУЮЩИЕ ЛИЦА

ПОЛЬША:

Князь Адам Потоцкий
Мария, его дочь
Вацлав, молодой дворянин
Управляющий замком
Начальник стражи
Лазутчик

БАХЧИСАРАЙ:

Гирей Керим, Крымский хан
Зарема, любимая жена хана
2-ая жена хана
Нурали, военачальник
Е в н у х
Служанка Марии

Паны, пани, панычи, паненки, татары, жены Гирея, невольницы.

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ БАЛЕТА

ДЕЙСТВИЕ ПЕРВОЕ

„Природы милые дары
Она искусством украшала;
Она домашние пиры
Волшебной арфой оживляла
Толпы вельмож и богачей
Руки Марииной искали,
И много юношей по ней
В страданьи тайном изнывали“.

А. ПУШКИН

Внезапно прерывается эта жизнь, полная идиллии;

„ ... тьмы татар
На Польшу хлынули рекой:
Не столь ужасной быстротою
По жатве стелется пожар“.

А. ПУШКИН

Гирей берет в плен Марию.

Действие происходит в старом парке польского замка. Издали доносятся звуки музыки. В парке нет никого. Появляются Мария и влюбленный в нее Вацлав. В лирическом дуэте выражают они друг другу свои чувства. Входят слуги во главе с управляющим, которые хлопчут, убирая площадку в ожидании гостей.

К замку подкрадывается татарин-лазутчик и снова исчезает.

Появляется начальник охраны. Стража ведет пойманного лазутчика. Между управляющим замком и начальником стражи происходит короткий мимический разговор, смысл которого: „До балов ли теперь, когда так беспокойно вокруг, приближаются татары. Неровен час, степные гости нагрянут и сюда“.

Стража уводит пленного.

Под звуки полонеза из замка выходят в парк гости... В первой паре выступает седоусый хозяин князь Адам Потоцкий со своей дочерью Марией.

Когда полонез кончается, Адам отпускает Марию к молодежи. Веселье охватывает и старых и молодых, которые с воодушевлением танцуют свой любимый „Краковьяк“. Вот из группы танцующих выделяются 4 кавалера: 2-ое молодых, 2-ое пожилых. Они танцуют, соревнуясь в удалстве и ловкости. Вариация 4-х дам как бы примиряет их, воздав должное каждому возрасту.

Начинается большой дуэт Марии и Вацлава, который переходит в признание в любви. Старый отец любит нежной парой и об'являет гостям об их помолвке. Идет общее ликование, которое внезапно обрывается страшной вестью. — „Татары окружили замок“. В бою погибает старый Адам. Замок горит.

Мария и Вацлав хотят спастись бегством, но грозная фигура хана Гирея преграждает им путь. Отчаявшись Вацлав набрасывается стремительно на Гирея, но падает пораженный. Гирей, видит Марию. Красота ее поражает его. Он берет ее в плен.

ДЕЙСТВИЕ ВТОРОЕ.

„Однообразен каждый день,
И медленно часов течение.
В гареме жизнью правит лень
Мелькает редко наслаждение.
Младые жены, как нибудь
Желая сердце обмануть,
Меняют пышные уборы,
Заводят игры, разговоры.
Или при шуме вод живых,
Над их прозрачными струями
В прохладе яворов густых
Гуляют легкими роями“.

А. ПУШКИН

Внутренний вид гарема, где начинают свой день жены Гирея. Беззаботные шутки и забавы. Старый евнух сторожит их. Немного позже входит Зарема — любимая жена Гирея —

„Звезда любви, краса гарема“ (Пушкин).

Снова начинаются забавы, танцы, которые прерываются звуками татарского марша.

Это возвращается с набега Гирей.

Зарема с танцем встречает его, извиваясь перед ним, но мысли его заняты Марией, он рассеяно следит за танцем красавицы-грузинки. Жены перешептываются, недоумевают. Но все становится ясным, когда в глубине показывается Мария. Жены стараются танцами развлечь Гирея. Танцует и Зарема. Но Гирей покидает гарем. Жены издеваются над покинутой Заремой. Зарема в отчаянии. Снова появляется Гирей. В страстном танце пытается Зарема убедить себя, что ее чары еще не утратили своей силы над Гиреем, она кидается в его об'ятия, но Гирей освобождается из ее об'ятий и уходит.

Зарема падает без чувств.

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТЬЕ.

Опочивальня Марии в гареме, где Гирей позволил ей жить одной со своей служанкой. Задумчиво перебирает Мария струны маленькой арфы, наигрывая польскую песню. Тяжелы ее воспоминания. Является Гирей. Каждая попытка его приблизиться к Марии вызывает в ней страх и желание бежать.

Наконец Гирей покидает ее. Оставшись одна, она предается воспоминаниям о Польше, об отце, о дне своей помолвки и, утомленная, со слезами на глазах засыпает. Служанка оберегает ее.

Неслышно, крадучись, прижав кинжал к груди, входит Зарема, и приближается к ложу Марии. Проснувшись Мария с недоумением смотрит на Зарему, она не понимает чего от нее хочет Зарема. Зарема умоляет выслушать ее. Она рассказывает Марии, как зародилось в ней большое чувство любви к Гирею, как

„В тени гарема расцветала
И первых опытов любви
Послушным сердцем ожидала“.

А. ПУШКИН

Но теперь когда появилась Мария, Гирей охладил к ней.

„Но слушай: если я должна,
Тебе... кинжалом я владею
Я близ Кавказа рождена“.

А. ПУШКИН

Угрожает Зарема.

Вбегает Гирей. Увидя кинжал в руках Заремы, Гирей бросается к ней. Зарема выкальзывает из рук Гирея и закалывает Марию, с ужасом наблюдавшую сцену борьбы. Гирей в глубоком отчаянии. Зарема теперь хочет одного — умереть от руки любимого. Она подает нож Гирею и подставляет для удара грудь.

Гирей отбрасывает ее и тянется труп Марии.

ДЕЙСТВИЕ ЧЕТВЕРТОЕ.

„Гирей сидел, потупя взор;
Янтарь в устах его дымился;
Безмолвно раболепный двор
В круг хана грозного теснился“.

ПУШКИН

Двор у крепостных стен.

Звучат трубы. То возвращаются с набега войска Гирея.

Войсковые начальники приводят новых пленниц, но Гирею не до них.

Через двор стража ведет на казнь Зарему.

Зарема верна себе до конца.

И смерть для нее — спасение от мук.

По знаку Гирея, Зарему сбрасывают с башни.

Желая развлечь Гирея, Нурали подает знак начать воинственную пляску.

Но и боевые танцы не дают забвения хану.

ЭПИЛОГ: „Фонтан слез“, построенный в память Марии.

„Журчит во мраморе вода,
И каплет хладными слезами,
Неумолкая никогда“.

ПУШКИН.

Гирей у фонтана.

Видение Марии.

Гирей протягивает к ней руки, но она исчезает.

Гирей застывает у холодного фонтана.

Главлит № 2816

Заказ № 173,

Тираж 2.000

Типография Издательства Госуниверситета, гор. Ереван.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0307587

ԳԻՆԸ 80 ԿՈՊ.